

Narzędzia glottodydaktyczne LO kl. I/II

Narzędzie nr 2: „**Romantyczność**” Adama Mickiewicza

Autor: Agnieszka Rabiej

Komentarz metodyczny

Lekcja jest poświęcona „Romantyczności” Adama Mickiewicza z cyklu „Ballad i romansów”. Tekst ballady został wybrany jako przykład twórczości poetyckiej epoki romantyzmu, ale także jako pretekst do dyskusji i refleksji nad osobistymi przekonaniami uczniów dotyczącymi roli „szkiełka i oka” w życiu młodych ludzi obecnie.

Analiza i interpretacja tekstu, cech stylu oraz języka, w jakim powstała ballada, oraz szersza dyskusja na temat kontekstu kulturowego, dotyczącego życia i twórczości Adama Mickiewicza, stanowią zasadniczą część lekcji. Nie mniej istotnym elementem zajęć jest także trening strategii translatorskich, szczególnie ważnych dla uczniów wielojęzycznych.

Twórczość Mickiewicza to teksty niewspółczesne, miejscami już trudno dostępne dla współczesnych uczniów i wymagające dodatkowego komentarza czy objaśnień leksykalnych. Sytuacja ta przypomina do pewnego stopnia przypadek cudzoziemców, podejmujących naukę języka polskiego jako obcego. Właśnie tę cechę tekstu z minionej epoki będziemy się starać wykorzystać jako atut, podejmując wspólne zmagania z uwspółcześnieniem języka, jakim został napisany. Pozwoli to z jednej strony uwrażliwić polskich uczniów na przeżycia/doświadczenia ich cudzoziemskich kolegów, nieznających języka polskiego w takim stopniu jak Polacy, a z drugiej stanie się okazją do rozwijania u uczniów (polsko i innojęzycznych) świadomości międzyjęzykowej.

Nauczyciel, stosując zasadę inkluzji, może w sposób twórczy korzystać z tekstów oryginalnych, modyfikując i uzupełniając je z pomocą narzędzi glottodydaktycznych.

Ilustracją takiego podejścia jest niniejszy scenariusz lekcji, do którego zostały przygotowane specjalne ćwiczenia, umożliwiające indywidualizację pracy na lekcji w klasie zróżnicowanej językowo i kulturowo.

Temat lekcji: *Zdaje mi się, że widzę... gdzie? Przed oczyma duszy mojej.*

Adresaci lekcji: uczniowie I/II klasy liceum ogólnokształcącego oraz uczniowie niepolskiego pochodzenia z niepełną znajomością polszczyzny.

Czas trwania: ok. 90 min

Uczeń

potrafi	wie	a także rozwija
<ul style="list-style-type: none"> • adaptować leksykalnie tekst niewspółczesny, dbając, by nie stracił on pierwotnego znaczenia	<ul style="list-style-type: none"> • kim jest Adam Mickiewicz • co oznacza słowo <i>romantyczny</i> w kontekście	<ul style="list-style-type: none"> • strategie translatorskie, • strategie ułatwiające rozumienie tekstu,

<ul style="list-style-type: none"> • zrozumieć globalne znaczenie tekstu, • znaleźć w tekście informacje szczegółowe • wyrażać swoje opinie na tematy poruszane w tekście • używać określeń stosowanych do analizy i interpretacji tekstu poetyckiego, • zacytować z pamięci wybrane fragmenty ballady <i>Romantyczność</i>. 	<p>twórczości poetyckiej epoki romantyzmu,</p> <ul style="list-style-type: none"> • na czym polega różnica między <i>balladą</i> a <i>romansem</i>, 	<p>szczególnie przy niepełnej znajomości języka</p> <ul style="list-style-type: none"> • świadomość międzyjęzykową • wyobraźnię i twórcze podejście do tekstu • wrażliwość na literaturę i poruszane w niej tematy
---	--	---

Materiały dydaktyczne:

Adam Mickiewicz, „Romantyczność” z tomu „Ballady i romanse. Z komentarzami Emilii Kiereś” Warszawa 2018, Wydawnictwo Egmont.

Karty pracy ucznia opracowane przez autorkę scenariusza.

Słowniki dwujęzyczne.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

I Przygotowanie do lekcji (ogniskowanie uwagi i kształtowanie nastawień)

Indywidualizacja pracy uczniów

Aby naprowadzić uczniów na temat zajęć, staramy się wspólnie ustalić, co we współczesnym języku znaczy słowo „romantyczny”, wypisując na tablicy wszystkie skojarzenia (najlepiej, by pochodziły z różnych języków – wspólnie tłumaczymy je na język polski). Ogniskujemy w ten sposób uwagę uczniów, aktywizujemy słownictwo (jest to szczególnie ważne w przypadku uczniów cudzoziemskich), a przede wszystkim uwrażliwiamy na zjawisko przeobrażania się znaczenia słów na przestrzeni wieków, ich wieloznaczność oraz kontekst potocznego rozumienia.

Przykładowe skojarzenia:

Po zgromadzeniu synonimów do słowa „romantyczny” wspólnie z uczniami antycypujemy treść utworu. Skoro jego tytuł brzmi „Romantyczność”, to możemy pokusić się

o przypuszczenia, czego będzie dotyczyć. Staramy się przewidzieć (1) bohaterów utworu, (2) miejsce, (3) czas, (4) wydarzenia, (5) krajobraz/scenerię i (6) klimat całego tekstu. Wszystkie pomysły uczniów zapisujemy na tablicy. Na dalszych etapach lekcji będziemy te hipotezy weryfikować.

By ułatwić wszystkim uczniom, nie tylko cudzoziemskim pełne zrozumienie tekstu Mickiewicza, wspólnie wykonujemy dodatkowe ćwiczenie leksykalne. Prosimy, by polscy uczniowie przygotowali je dla cudzoziemców. Ćwiczenie polega na opracowaniu definicji do podanych poniżej słów i zwrotów oraz przedstawienie i wyjaśnienie ich kolegom z innych krajów. Zadaniem cudzoziemców będzie zaś zadawanie pytań i robienie notatek/tworzenie słowniczka. Nauczyciel monitoruje przebieg ćwiczenia, by mieć pewność, że uczniowie wykorzystają potrzebne i charakterystyczne dla analizowanego utworu znaczenia podanych słów.

Ćwiczenie. Co to znaczy po polsku? Zapytaj, wytłumacz, zanotuj.

Słowa i zwroty z utworu:

dzieweczka, miasteczko, nie ma żywego ducha, chwytać, wołać, witać, martwy, zwrócić wzrok, strzelać oczyma, zalewać się łzami, trzymać, rozplakać się, zaśmiać się, śmierć, pomaleńku, usłyszeć, macocha, pogrzeb, umrzeć (umarleś), bać się (boję się), oczki (oczka), chusta, położyć, przycisnąć, grób, tłum, szydzić (szydzą), znikać (znikasz), odzywać się, błyskać, okienko, krzyżeć, padać (na ziemię), upadek, boleść, gromada, skupisko, pacierz, dusza, żywot, wierzyć, zgiełk, starzec, lud, dyby smalone bredzić, iskierka, cud, patrzeć.

Przykłady:

dzieweczka – dziewczyna; miasteczko – małe miasto; nie ma żywego ducha – nie ma nikogo itd.

II Odkrywanie i prezentacja

Indywidualizacja pracy uczniów

Na tym etapie lekcji dzielimy uczniów na dwie grupy. Polacy szukają współczesnych ekwiwalentów leksykalnych dla słów i zwrotów z ballady (są one podane w przypadkowej kolejności w ramce). Cudzoziemcy natomiast zastępują wyrazy z tekstu ich współczesnymi wersjami, które zostały wcześniej odpowiednio ponumerowane. Celem ćwiczenia jest uwspółcześnienie warstwy językowej ballady, by na dalszych etapach lekcji móc wspólnie analizować znaczenie całego utworu.

Ćwiczenie. Przeczytaj tekst i zamień zaznaczone słowa i zwroty na bardziej współczesne. Wykorzystaj bank słów podany poniżej.

Dla uczniów polskich:

skała * ubiór * za dnia * czy to ty * biegnie * kogut * twarz * ludzie prości * nie zobaczysz * ordynarny * uwłacza * zgotowane * gwiazda poranna * ukochanym * na piersi * bo jeszcze * tłum * ludność wiejska * wewnętrzne przekonanie (w przeciwieństwie do szkiełka i oka) * dlaczego * mądrości i wiedzy

Dla uczniów cudzoziemskich:

¹ skała; ² w bok; ³ czy to ty; ⁴ bo jeszcze; ⁵ dlaczego; ⁶ twarz; ⁷ ubiór; ⁸ na piersi; ⁹ za dnia; ¹⁰ kogut; ¹¹ gwiazda poranna; ¹² ukochanym; ¹³ biegnie; ¹⁴ ludzie prości; ¹⁵ mądrości i wiedzy; ¹⁶ ordynarny; ¹⁷ tłum; ¹⁸ zgotowane; ¹⁹ ludność wiejska; ²⁰ uwłacza; ²¹ wewnętrzne przekonanie (w przeciwieństwie do szkiełka i oka); ²² nie zobaczysz.

Adam Mickiewicz, 1822

I¹ Słuchaj, dziewczeczko!

– Ona nie słucha –

To dzień biały! to miasteczko!

Przy tobie nie ma żywego ducha.

Co tam wkoło siebie chwytasz?

Kogo wołasz? Z kim się witasz?

– Ona nie słucha. –

II To jak martwa **opoka**¹ / .....

Nie zwróci **w stronę**² / ..... oka,

To strzela wkoło oczyma,

To się łzami zaleje;

Cos niby chwyta; coś niby trzyma;

Rozpłacie się i zaśmieje.

III „**Tyżeś to**³ / ..... w nocy? – To ty, Jasieńku!

Ach! I po śmierci kocha!

Tutaj, tutaj, pomaleńku,

Czasem⁴ / ..... usłyszysz macocha!

IV Niech sobie słyszy, już nie ma ciebie!

Już po twoim pogrzebie!

Ty już umarłeś? Ach! ja się boję!

Czego⁵ / ..... się boję mego Jasieńka?

Ach, to on! **lica**⁶ / ..... twoje, oczki twoje!

Twoja biała **sukienka**⁷ / .....!

V I sam ty biały jak chusta,

zimny, jakie zimne dłonie!

Tutaj połóż, tu **na łonie**⁸ / .....,

przyciśnij mnie, do ust usta!

VI Ach, jak tam zimno musi być w grobie!

Umarłeś! tak, dwa lata!

Weź mię, ja umrę przy tobie,

nie lubię świata.

VII Źle mnie w złych ludzi tłumie,

---

¹ Numeracja została zastosowana wyłącznie na potrzeby lekcji; nie pojawia się w tekście oryginalnym.

płacę, a oni szydzą;
Mówię, nikt nie rozumie;
Widzę, oni nie widzą!

VIII Śród dnia⁹ / ..... przyjdź kiedy... To może we śnie?
Nie, nie... trzymam ciebie w ręku.
Gdzie znikasz, gdzie, mój Jasieńku!
Jeszcze wcześniej, jeszcze wcześniej!

IX Mój Boże! **kur**¹⁰ / ..... się odzywa,
Zorza¹¹ / ..... błyska w okienku.
Gdzie znikłeś? Ach! stój, Jasieńku!
Ja nieszczęśliwa”.

X Tak się dziewczyna z **kochankiem**¹² / ..... pieści,
Bieży¹³ / ..... za nim, krzyczy, pada;
Na ten upadek, na głos boleści
Skupia się ludzi gromada.

XI „Mówcie pacierze! – krzyczy **prostota**¹⁴ / ..... –
Tu jego dusza być musi.
Jasio być musi przy swej Karusi,
On ją kochał za żywota!”

XII I ja to słyszę, i ja tak wierzę,
płacę i mówię pacierze.

XIII „Słuchaj dziewczeczko!” – krzyknie śród zgiełku
Starzec i na lud zawoła:
„Ufajcie memu **oku i szkielku**¹⁵ / .....
Nic tu nie widzę dokoła.

XIV **Duchy karczemnej**¹⁶ / ..... tworem **gawiedzi**¹⁷ / .....
W głupstwa **wywarzone**¹⁸ / .....kuźni
Dziewczyna duby smalone bredzi,
A gmin¹⁹ / ..... rozumowi **bluźni**²⁰ / .....”.

XV „Dziewczyna czuje – odpowiadam skromnie –
A gawieź wierzy głęboko;
Czucie i wiara²¹ / ..... silniej mówi do mnie
Niż mędrca szkielko i oko.

XVI Martwe znasz prawdy, nieznanne dla ludu,
widzisz świat w proszku, w każdej gwiazd iskierce.
Nie znasz prawd żywych, **nie obaczysz**²² / ..... cudu!
Miej serce i patrzaj w serce!”

Po wykonaniu zadania odczytujemy całość, by sprawdzić poprawność gramatyczną poszczególnych fragmentów i całego tekstu po dokonaniu wszystkich zmian leksykalnych.

Test w wersji uwspółcześnionej i zmodyfikowanej pod kątem poprawności gramatycznej:

Adam Mickiewicz, 1822

I² Słuchaj, dziewczeczko!

– Ona nie słucha –

To dzień biały! to miasteczko!

Przy tobie nie ma żywego ducha.

Co tam wkoło siebie chwytasz?

Kogo wołasz? Z kim się witasz?

– Ona nie słucha. –

II To jak martwa **skala**¹

Nie zwróci **w bok**² oka,

To strzela wkoło oczyma,

To się łzami zaleje;

Cos niby chwyta; coś niby trzyma;

Rozpłacze się i zaśmieje.

III „**Czy to ty**³ w nocy? – To ty, Jasieńku!

Ach! I po śmierci kocha!

Tutaj, tutaj, pomaleńku,

Bo jeszcze⁴ usłyszy macocha!

IV Niech sobie słyszy, już nie ma ciebie!

Już po twoim pogrzebie!

Ty już umarłeś? Ach! ja się boję!

Dlaczego⁵ się boję mego Jasieńka?

Ach, to on! **twarz**⁶ **twoja**, oczki twoje!

Twój biały ubiór!

V I sam ty biały jak chusta,

zimny, jakie zimne dłonie!

Tutaj połóż, tu **na piersi**⁸,

przyciśnij mnie, do ust usta!

VI Ach, jak tam zimno musi być w grobie!

Umarłeś! tak, dwa lata!

Weź mię, ja umrę przy tobie,

nie lubię świata.

VII Źle mnie w złych ludzi tłumie,

płacę, a oni szydzą;

Mówię, nikt nie rozumie;

---

² Numeracja została zastosowana wyłącznie na potrzeby lekcji; nie pojawia się w tekście oryginalnym.

Widzę, oni nie widzą!

VIII Za dnia⁹ przyjdź kiedy... To może we śnie?
Nie, nie... trzymam ciebie w ręku.
Gdzie znikasz, gdzie, mój Jasieńku!
Jeszcze wcześniej, jeszcze wcześniej!

IX Mój Boże! **kogut**¹⁰ się odzywa,
Gwiazda poranna¹¹ błyska w okienku.
Gdzie znikłeś? Ach! stój, Jasieńku!
Ja nieszczęśliwa”.

X Tak się dziewczyna **z ukochanym**¹² pieści,
Biegnie¹³ za nim, krzyczy, pada;
Na ten upadek, na głos boleści
Skupia się ludzi gromada.

XI „Mówcie pacierze! – krzyczą **prości ludzie**¹⁴ –
Tu jego dusza być musi.
Jasio być musi przy swej Karusi,
On ją kochał za żywota!”

XII I ja to słyszę, i ja tak wierzę,
płacę i mówię pacierze.

XIII „Słuchaj dziewczeczko!” – krzyknie wśród zgiełku
Starzec i na lud zawoła:
„Ufajcie **mej mądrości i wiedzy**¹⁵,
Nic tu nie widzę dokoła.

XIV **Duchy ordynarnym**¹⁶ tworem **pospólstwa**¹⁷,
W głupstwa **zgotowane**¹⁸ kuźni
Dziewczyna duby smalone bredzi,
A ludność wiejska¹⁹ rozumowi **uwłacza**²⁰”.

XV „Dziewczyna czuje – odpowiadam skromnie –
A gawieź wierzy głęboko;
Wewnętrzne przekonanie²¹ silniej mówi do mnie
Niż mędrca szkiełko i oko.

XVI Martwe znasz prawdy, nieznanie dla ludu,
widzisz świat w proszku, w każdej gwiazd iskierce.
Nie znasz prawd żywych, **nie zobaczysz**²² cudu!
Miej serce i patrzaj w serce!”

W następnej kolejności sprawdzamy rozumienie poszczególnych wersów przez wszystkich uczniów. Wspólnie ustalamy także, kto jest autorem poszczególnych wypowiedzi – „kto mówi” w tekście? By ułatwić sobie to zadanie, możemy odczytać całą balladę z podziałem na role.

Kto mówi w tekście?

I, II, X-XII – narrator; III-IX – dziewczyna; XIII, XIV – starzec; XV, XVI – narrator

W ten sposób nawiązujemy do hipotez, które wspólnie stawialiśmy przed lekturą utworu i stopniowo je weryfikujemy.

Podczas ogólnoklasowej dyskusji ustalamy:

- kim są postacie w balladzie (dziewczyna i chłopak – Karusia i Jasio, jej zmarły ukochany; tłum ludzi/obserwatorów zdarzenia; narrator, obserwator i uczestnik zdarzeń; starzec),
- gdzie dzieje się akcja (w małym miasteczku, być może na rynku lub na ulicy),
- kiedy się odbywa (w środku dnia).

Indywidualizacja pracy uczniów

Następnie dzielimy klasę na grupy, by w mniejszych zespołach ustalić, jakie wydarzenia mają miejsce w balladzie. Staramy się tak podzielić klasę, by w każdej grupie znaleźli się polscy i cudzoziemscy uczniowie. Umożliwi to pomoc koleżeńską podczas realizacji zadania.

By mieć pewność, że uczniowie poradzą sobie z tym ćwiczeniem, wspólnie analizujemy pierwszy fragment utworu jako przykład.

Przykładowa analiza:

Fragment I: gdzieś na ulicy lub na rynku małego miasta pojawia się dziewczyna, która zachowuje się w osobiwy sposób. Wydaje się szalona, dlatego narrator ją napomina, chce jej uprzytomnić, gdzie jest, zwrócić jej uwagę, że zachowuje się nieracjonalnie. „*To dzień biały, to miasteczko! Przy tobie nie ma żywego ducha. Co tam wkoło siebie chwytasz?*” Dziewczyna go jednak nie słucha, jest w swoim świecie, błąka się, jakby bez celu, ale jest pogrążona w rozmowie. Czy naprawdę z kimś rozmawia? Czy tylko tak jej się wydaje?

W podobny sposób uczniowie opisują kolejne sceny w utworze, wspierając się przykładami z tekstu.

Sterujemy dyskusją, by zwrócić uwagę uczniów na kluczowe fragmenty ballady, które pokazują, iż mimo że Karusia jako jedyna widzi zjawę chłopca, tłum obserwujących całą scenę ludzi także w to wierzy (*Tu jego dusza być musi. Jasiu być musi przy swej Karusi*). Zresztą nie tylko tłum prostych ludzi daje temu wiarę, bo nasz narrator również (*I ja to słyszę, i ja tak wierzę, Placzę i mówię pacierze*). Nagle jednak pojawia się głos starca, który stwierdza rzeczowo *Nic tu nie widzę dokoła*. Zupełnie jakby chciał potrząsnąć gapiami i uświadomić im, że stracili rozum. Przemawia z pozycji mędrca, uczonego, który powołuje się na *szkiełko i oko* jako symbole wiedzy i rozumu. Dziewczynę wspiera jednak narrator, który zwraca mędrcowi uwagę, że rozum nie jest w stanie objąć świata, który można tylko przeczuwać, odbierać intuicją i którego nie da się naukowo wyjaśnić, co jednak nie znaczy, że on nie istnieje: *Dziewczyna czuje – odpowiadam skromnie – A gawieź wierzy głęboko; czucie i wiara silniej mówi do mnie, Niż mędrca szkiełko i oko*.

Jak podkreśla Emilia Kiereś *Czucie i wiara, w obronie których staje narrator, to – jak zwykle się uważać – intuicja i wewnętrzne przekonanie o istnieniu tego niematerialnego, niedotykalnego świata. Są one warte więcej niż wiedza zdobyta przy użyciu „szkiełka i oka”, bo one prowadzą do poznania „prawd życiowych”, do tego, co naprawdę ważne. „Miej serce i patrzaj w serce!” – woła narrator, bo właśnie serce jest źródłem „czucia i wiary”. Ten okrzyk rozbrzmiewa tym samym tonem, co motto (czyli myśl przewodnia) tej ballady, zaczerpnięta z „Hamleta” Szekspira: „Zdaje mi się, że widzę... gdzie? Przed oczyma duszy mojej”. Pozwólmy naszej duszy – naszemu sercu widzieć. Uwierźmy w to, co przeczuwamy – zachęca nas narrator. On jedyny ma odwagę przeciwstawić się starcowi – podobnie jak Adam Mickiewicz pierwszy odważył się przeciwstawić czcigodnym „starcom” literatury, tworząc swoje „Poezje”, tak bardzo odmienne od wierszy pisanych przez innych do tej pory (s. 23-24).*

III Przystawianie i utrwalanie informacji i umiejętności

Komentarz metodyczny

Na etapie utrwalania dotychczasowych wiadomości wracamy do naszych skojarzeń z początku lekcji ze słowem *romantyczny* i porównujemy je z definicją komentarzem Emilii Kiereś do ostatniego wydania „Ballad i romansów”. Następnie uzupełniamy naszą wiedzę na temat romantyzmu jako epoki oraz stylu romantycznego, korzystając ze *Słownika Języka Polskiego PWN* (s. 68). Z definicji słownikowej wybieramy te elementy, które możemy powiązać bezpośrednio z treścią i charakterem ballady. W związku z tym nie koncentrujemy się tutaj na zamiłowaniu romantyków do historyzmu czy wprowadzaniu do literatury, sztuki idei patriotycznych i niepodległościowych. Wątki te będą przedmiotem kolejnych lekcji.

Indywidualizacja pracy uczniów

Zaproponowane tutaj ćwiczenia – skierowane szczególnie do uczniów cudzoziemskich – w klasach mocnych mogą być wykonywane równoległe z innymi ćwiczeniami poszerzającymi wiedzę uczniów polskich.

Ćwiczenie. Przeczytaj tekst na temat romantycznego charakteru poezji Adama Mickiewicza i zdecyduj, czy podane zdania są prawdziwe czy fałszywe.

Na pewno nie raz usłyszycie, że Adam Mickiewicz był „romantykiem” czy „poetą romantycznym”, podobnie zresztą jak wspomniany Juliusz Słowacki i na przykład Zygmunt Krasiński czy Cyprian Kamil Norwid.

To słowo „romantyczny” nie ma wiele wspólnego z „romantycznym spacerem” czy „romantyczną kolacją przy świecach”. „Romantyzmem” nazywa się pewną epokę w literaturze, sztuce, muzyce. (...) romantyzm „Ballad i romansów” przejawia się przede wszystkim w zwrocie ku fantastyce, w czerpaniu z ludowych podań, legend i wierzeń; w przekonaniu, że istnieje świat nadprzyrodzony, który ingeruje w nasze życie i z którym można wejść w kontakt; w potocznym, codziennym języku i ukazywaniu postaci zwyczajnych, prostych ludzi; w przedstawianiu uczuć, myśli i wewnętrznego życia bohaterów targanych różnymi wątpliwościami.

Datę pierwszego tomu „Poezji” Mickiewicza, rok 1822, uważa się za początek epoki romantyzmu w Polsce. (...) Jego pierwszy nakład stał się od razu bestsellerem i do dziś jest uważany za jedną z najważniejszych polskich książek (s. 25, 15).

	Stwierdzenie	P	F
1.	Słowo <i>romantyczny</i> jest słowem współczesnym.		
2.	<i>Ballady i romanse</i> należą do literatury romantycznej.		
3.	W poezji romantycznej mówi się o świecie racjonalnym, konkretnym, nie fantastycznym.		
4.	<i>Poezje</i> Mickiewicza zapoczątkowały epokę romantyzmu na świecie.		

Ćwiczenie. Przeczytaj definicje słów *romantyczny* i *romantyzm* i odpowiedz na pytania.

- do jakiego prądu umysłowego odnosi się słowo *romantyczny*?
- jakie cechy ma styl romantyczny w literaturze?
- czemu sprzeciwiali się romantycy?

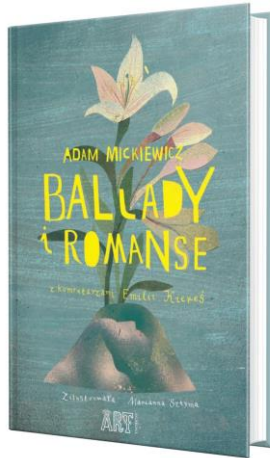
romantyczny – odnoszący się do romantyzmu – prądu umysłowego z XVIII i XIX wieku; związany z romantyzmem, zgodny z duchem romantyzmu. (...) Styl romantyczny – przeciwstawiający się kanonom poetyki normatywnej (...), charakteryzujący się swobodną konstrukcją akcji, łączeniem pierwiastków fantastycznych z realnymi.

romantyzm – prąd ideowy, literacki i artystyczny umysłowy, rozwijający się pod koniec XVIII w. i w pierwszej połowie XIX w. (...), będący reakcją przeciwko klasycyzmowi i racjonalizmowi, charakteryzujący się wprowadzaniem elementów fantastyki, nastrojowością i uczuciowością.

Indywidualizacja pracy uczniów

Mając w pamięci, że słowa są wieloznaczne, a ich sens bywa uzależniony od upływu czasu, zmiany miejsca czy kontekstu, analizujemy tytuł pierwszego tomu poezji Adama Mickiewicza – „Ballady i romanse”. Prosimy, by uczniowie wyszukali znaczenia słów *ballada* i *romans* w swoich językach. Następnie przedstawiamy je na forum i wspólnie zastanawiamy się, czy i w jaki sposób przystają one bądź nie do tytułu tomu poezji Mickiewicza.

Ćwiczenie. Czy wiesz, co znaczą słowa *ballada* i *romans*? Jakie mają one znaczenie w twoim języku? Sprawdź i powiedz.

Po rozważeniu wszystkich propozycji zastanawiamy się, czy mają one związek z typem tekstu, który analizujemy i w jaki sposób możemy scharakteryzować balladę. By to zrobić, proponujemy uczniom poniższe ćwiczenie.

Ćwiczenie. Uzupełnij tekst wyrazami z ramki i powiedz, jakie cechy ma ballada.

rzeczywisty

dialogi

niesamowity

fabała

„(...) w balladzie pojawia się wyraźna 1. .... (opowieść o jakimś zdarzeniu lub zdarzeniach), są też postacie oraz ich 2. .... (rozmowy), a całą historię opowiada narrator będący zwykle świadkiem zdarzeń, które opisuje. Świat 3. .... współistnieje w balladach ze światem fantastycznym, który jest przedstawiony jako równie prawdziwy, choć groźny i 4. .... ”
(E. Kiereś, s. 24-25).

Odpowiedzi: 1. fabała; 2. dialogi; 3. rzeczywisty; 4. niesamowity.

IV Transfer

Komentarz metodyczny

Aby wykorzystać zdobytą dotąd przez uczniów wiedzę i umiejętności, proponujemy klasową debatę między zwolennikami i przeciwnikami romantycznego spojrzenia na świat, na życie, poezję, literaturę i sztukę, które opiera na intuicji, wewnętrznym przekonaniu, wierze, ufności, przecuciu. Dzielimy uczniów na dwie grupy o przeciwstawnych poglądach. Zadaniem każdej z grup jest najpierw wyszukanie fragmentów ballady, które będą dobrze ilustrować ich poglądy, a następnie przygotowanie argumentów, którymi będzie można się posłużyć podczas klasowej debaty. Prosimy, by uczniowie starali się używać w dyskusji wybranych słów, zwrotów, a nawet całych fragmentów z tekstu na poparcie swoich tez i obronę swoich poglądów.

Grupa 1. romantyczni

Przykłady fragmentów z tekstu, które reprezentują romantyczną wizję świata:

„Dziewczyna czuje – odpowiadam skromnie –
A gawiedź wierzy głęboko;
Czucie i wiara silniej mówi do mnie
Niż mędrca szkiełko i oko.

Martwe znasz prawdy, nieznanne dla ludu,
Widzisz świat w proszku, w każdej gwiazd iskierce.
Nie znasz prawd żywych, nie obaczysz cudu!
Miej serce i patrzaj w serce!”

„Mówcie pacierze! – krzyczy prostota –
Tu jego dusza być musi.
Jasio być musi przy swej Karusi,
On ją kochał za żywota!”

Grupa 2. racjonalni

Przykłady fragmentów z tekstu, które reprezentują racjonalną wizję świata:

„Ufajcie memu oku i szkiełku,
Nic to nie widzę dokoła.

Duchy karczemnej tworem gawiedzi,
W głupstwa wywarzone kuźni.
Dziewczyna duby smalone bredzi,
A gmin rozumowi bluźni”.

V Ewaluacja

Chwalimy uczniów, dziękując im za aktywny udział w lekcji i doceniając osiągnięcia, jakimi mogą się poszczycić. Wspólnie rozmawiamy o tym, co podobało się im najbardziej, co ich zaniekało, co już wiedzieli, a czego nowego się nauczyli. Analizujemy razem z uczniami, co było dla nich łatwe, nad czym muszą jeszcze popracować oraz jakie są ich ulubione sposoby uczenia się polskiego.

Zadanie domowe

Napisz rekonstrukcję wydarzeń, przedstawionych przez Adama Mickiewicza w *Romantyczności*. Użyj współczesnego języka, wprowadź elementy dialogu i opowiadania. Zaczynaj tak:

Pewnego dnia, w małym miasteczku, na środku rynku.....

Bibliografia:

I. Janowska *Planowanie lekcji języka obcego. Podręcznik i poradnik dla nauczycieli języków obcych*, Kraków 2010.

Adam Mickiewicz, *Romantyczność z tomu Ballady i romanse. Z komentarzami Emilii Kiereś* Warszawa 2018, Wydawnictwo Egmont.

Słownik języka polskiego PWN Warszawa 1996, Wydawnictwo Naukowe PWN.

Stefan Reczek *Podręczny słownik dawnej polszczyzny* Wrocław 1968, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo.